૪૫૭૩

કુધારાની કલ્પના.

યાને

“રમુજી રચના.”

પ્રસિદ્ધ કરનાર.

ધી સુરત “રમુજ મંડળી”

માટે

[illegible]. [illegible]. [illegible].

સુરત “ખોદાબક્ષ” પ્રેસ. નાણાવટ.

૧૯૪૭. સને ૧૮૯૧.

કીમત એક આનો.

કુધારાની કલ્પના.

યાને

"રમુજ રચના."

પ્યારાં વાંચનાર! એક અતિ હર્ષથી, અને મોટ. શોભા સાથે મને વાંચવાને તેં ખરીદ કરી, ત્યારે જરા દયા ધરી, ડહાપણથી એવી દ્રષ્ટી રાખજે-કે "કુધારાની કલ્પના" કેવા પ્રકારે મનુષ્યના આંગપર રાજ થાયછે જેને માટે પોતાનો પ્યારો પ્રાણ પારકી પિડામાં પેસારી, પરોપકાર બુધ્ધીથી, બળવાન થઈ ગાજવીજના ગપ્પ ગપાટા, ત્હારા કોમળ કાન બેહેરા કરીને નહીં પણ બારે-બારાની ખુલ્લી હવામાં ખુલ્લા કરી સાંભળવાને તનમનથી તત્પર સાંભળજે?

વાહ! વાહવા!! શું-આપણી ર.
આમણો દેખાવ! કે જેમાં નવિ
નવા કામદારો, ગાયકવાડી રૂઢીએ ન
એટલે શું? અને અન્યાય એટલે શું?
અનાડ, આત્તારી માણસોએકુંભાર બન.

હોય, તેમ ચાલતા રવઈયામાં શવાઈ થઈ, ગંભીરતાંને ગંભીરતાનો દેખાવ આપી, ખીલેલાં ફુલને. ધુલમેલવવા યત્ન કરતાં નજરે પડયાં છે. પોતાના કુદરતી આંગે ફુલી અને ફાલી જઈ-ગગનમંડળમાં ઘુસતાં અગનમંડળની ગરમ હવાનો ઓઘો જીતી રાજા નહીં. પણ રાજી થઈ ગાજી ચેલાં ગમાર જેવાં બની ઠા! સમસ્ત પંચની સમક્ષ ઈનસા-ના મારગ એક હસમુખા અને રડમુખા ચેહેરે તથા 'રમુજરૂપે'' લખનારની કલામ આબેહુબ! ચીતાર આપેછે.

ચિતારો કાઢે જેમ ચીતરી છબી,
લખનારો લખે જ્યાં નવ જાયરવી.
જીવતો નહી! પોંચે કદી મુવેલા સાથ,
વાંધો કેમ ભીડશો તે બકરીથી બાથ.

મારાં સ્નેહીઓ! સ્નેહ સાગરનો છેડો, છોડી દેનારા અજ્ઞાની પુરૂષો પાછળથી કેવી હરીફાઈ, બેવકુફાઈ, અને ચઢાઈ કરી રહ્યાછેકે-તેવો આજ "મારસાગર" નો પકડેલો છેડો કીંમતી અને બે મુલ ગણેછે. અરે! યાર હશોરે હશો અને પથર લઈને ઘસે પણ પેલાં માથાં કુટયાં અને અધર ફુટયાંઓનો જરા તાલમાલ તે હાલતો જુવો?

આવવા દેજો? આવવા દેજો? બોલશો નહીં!
અરે શું કરવીએ કે એક દમામથી આપણા
[illegible] [illegible] આવેલા છે! આ તારો ભપકો!

ભાઈસાહેબ! પરમેશ્વરનાં બંદા હોયતો માનજો કે તે વા
કુમારી હશમુખી 'રમુજ મંડળી' તો જેટલી નરમ હતી તે
જયાદા ગરમ બની ગુપચુપ. ગોટલીમારી, તેમનો નાટક
સાંભળવા કાન ખુલ્લા કીધા.

ઓત્તાહરાં ઢંગ બળે! ભાઈઓ! સું સુખી
ઠાઠમાઠ કે આપણે તો જોઈને જનસફોરા ચઢાવી
જઈએ! આસરે એંસી માણસોની ભરચક ગીરદીમાં સેઠીર
તો કંઈ દારુ છોલાવી, અને પેલાં જાંમલી રંગના કોયલા
ચોળાવી—બોલાવી હાથમાં એક સલગાવેલો કાકડો લ
એરંડીઉ પુરતો, સભા સામુ ઘુરતો, નાચવા કુદવા અને
ગાવા લાગ્યો (નીચેપમાણે.)

(રાગ—સનગાર સુનોરે સહુવારનો—એ)

કોઈથી હું નહીં રે ડરવાનો—એવાર.
સીતેર મારૂં એંસી મારૂં, મારૂં એક હજાર;
સોગન આપુ સાચા સઉને હું છું મોલ્લેદાર—કો૦
હાથ કરૂં હું બાથ ભીડીને દાંત દઉ બત્રીસ,
નામ કરૂં હું સઉની આગલ, પાડી મોટીચીસ—કો૦
જો બને નહીં ધાર્યું મારૂં તો લઉં જોગીવેશ
...રી છોકરાં બારણે બાંધુ, જાઉં ...

...ય રાં વાંચનાર! આ વેળા આ...
ખુશાલીમાં લેહેરતી હતી, જેવો આપણા ના...

ચીકાસ જોઈ એક અવાજે પીટ પીટ પીટ હુર્રે! પીટ પીટ પીટ હુર્રે! કરી તેને એવી જબરી ઠંક આપવામાં આવી કે આપણા નાચવા નીકળેલા મોહલ્લેદાર દરમાં ઘુસી જઈ ભુસીનો ખોરાક હાંસલ કરવા લાગ્યાં. "પણ આ બધી સાબાસી કોને?" વાંચનાર શું બોલે, પણ હું જ કહું ચકે આ બધી સાબાસી તો આપણા નાહનકડાં ચીલબુલીઆં પોરીઓનેજ હોજો? હો ભાઈ!

જોયાં જોયાં તમારાં ટોળને ટપ્પા મોહડાના ગપ્પા! અને અરધા—સપ્પા! જરા ઝપા ઝપીના હાથ ચાલશે ત્યારેજ આ સુખી સમસને સ્વાધીન થાશો, પણ કંઈ હરકત નહીં હાલતો બજાવતાં રહો મારાં બાવલીઆં! તમોને પણ સવારમાં દાંત ઘસવા ખાતર ખપમાં લઈ, દાંતપર ઘરી બે ફાડકરી ફેંકીશું. મગરૂર દીલના માનવીઓ એમ દીલમાં લાવસોજ નહીં કે અસત્યની જય કરીએ, પણ તેમ તમારા હાડકાં બરાબર લુલાં થયાં વિનાં રેહેશેજ નહી. એતો જ્યારે થાકશો ત્યારે થાકશોજ, નહીં તો હમારૂં પાસેર આટાનું પલાસ્ટર તમારે માટે હમેસાં જારીજ છે.

પ્રકરણ બીજું.

અક્કલના દુસમનો! અને અભ્યાસનાં છીલતાંઓએ જે એરી દજન અક્કલ વાપરી નવા ધારા ધ્યારાં કરીને રકડાં છે, તે કિયા તેમનાં આગલા વખના ગ્રંથો ઉઠલાવી દાદાનાં વારાનાં હાલની સુધરેલી રૂઢીમાં ભુંડે મોડે ચાલુ મોટાઈ માને છે? 'છત નાનસન્સ' એમા પણ મોટી લડાઈ બડાઈના બથાં છાંટી તેનાં ઝાડ [illegible] છે. પણ સમજનાં છોકરાં રમજાના

થઈ કુટાતાં કુટાતાં અને લુટાતા પણ ઠેકાણે આવવા તેમનું પાપી દીલ આનાકાની કરતું કળવામાં આવે છે આ લોકો ન્યાયમાં અને નીતિમાં એવાં તો પ્રપંચ અને પ્રવિનમાં પોફેસર થઈ પડયાંછે કે જેની કીમત બજારમાં શું કે ખપાટીઆના ચકલામાં પણ પુરી પજે નહી, તેમ નિતીનાં સારબધીતો તેમનાં મગજ અરધો અરધ સડી ગયાં હોય એમ સ્પષ્ટ જણાયાવિનાં રહેતું નથી.

એક અમુલ્ય માણસ પોતાની હલકાઈ વિદ્યાથી, અને તામસી ગુણનાં ઢેડ સ્વભાવથી, કોડીની પણ કીમતમાં ગણા તો નથી કેમકે એવાં મગરૂરોનાં માંથા ચીરનારા, તેમનાં વિચારોથી ત્રાસ બાંધતાંજ રેહેછે.—કેમ સમજનાં જયાં સુધી હમારી થોડેરી અક્કલ અમલમાં આણવા પેંપું કે તે તું કરી કે દોઢીઆની કીમતમાં લાવી પઈથી પુજા ભાણી, પાંજરા ખાતે રવાને કરવાં હમારી કલ્પનાં સકિત ભકિતથી સંશાની બેસરાબર છે.

"કુંવારાના બચકા બાંધવા" અને જયાં હોય ત્યાં ઉતરી પડતા અરધીઆં પુરૂશો નમુનાનાં કામ જેવાં છે, કે તેઓનો સુરતપૂરમાં તો નહીં પણ લંડન જેવાં મોટા સહેરમાં સારૂ માન તેમજ મરતબો વધારવા માટે મોકલી આપવા જોઈએજ કેમકે તેઓની પાહાડી અકલ જોડાનાં બકલમાં બેસારવા માટે ઉપયોગી તેમજ જરૂરની છે. "નવે દહાડે નવી મોહોકાણ, અને માર ચોકથી કાંડીજાન" ટકની પર સામેરૂ કારી, ગધેડાની પીઠપર નોબત દુન્યાનાં દોડીઆ ભેગાકરી ભારે ભપકામાં— કરતાં. બે ચાર શેરીઓ કે મોહોલામા રખડી૯

આપેછે. આવો કઢંગો તેવોનો આરામ થએલો જોઈ હુંનો ધિક્કારથી હાસ્યમાં ગણી કાઢીને, છારી વાલાને આંખ આગલ કાન કરતાંજ આવ્યાછે. વલી બડસાઈના બકારા એવા તો ગરવ ધરી, બડાઈનાં બ્યુંગલો વગાડતાં શીખ્યાંછે કે અસલનાં તો આદમી, ને હાલનાતો ગધેડાં એવા સ્વભાવે ભુકણુશી ભોંકણી એ ચડયાં છે.

કેહેવત છે કે "મારવો ઉંદર અને ખોદવો ડુંગર" એ રીતના અને એવી સમજનાં માણસો હંકારમાં છુટા થયાં છે કે ઉંદર મારવા ખાતર આખો ડુંગર ખોદવા ઉતરી પડતા વાર કરતાં નથી. પણ આમારા ધારવાગાંતો ગાડા નીચે નું કુતરૂં, એક શીંગ ઉતરૂં. એતલે છલકાછ મલકાઈને ફુલકાઈ ગયું કે બંદાએતો આખું ગાડું ખેંચ્યુંછે માટે કંઈ ઈનામ અકરામતો નવુંજ નહી પણ જુનું તો જોઈએજ? સવાલ "લખીઆપો જુનીખાડી" વિવાહનું બારસું કરી જાણનારા જનાવરો જેવાં આ જમાનામાં જનાગીને જે મજાહ ભોગ વતાં ચાલેછે તે હુમારી આજની અંગરેજી ધોરણમાં પાસ થએલ અકલ તેઓની નકલ બતાવવા તાજીજ રહેલી છે. માટે મારા ગણીને ભાણી જઈએ છીકે સમજીને સંપમાં દીન ગુજારવાં એ ઉતમ માણસનું કામછે જ્ઞાની પુરૂષ હાલનાં સમાને સંભારેતો નેત્રે નીર વહે? કેમકે સમા વીનાનું સુખ અને દામ વીનાનુ દુઃખ જેવો પર પડેછે, તેઓનું દીલ ફેરીનાં ખાફનાં સરખુ થઈ જાયછે.

હંકારી માણસો હંકારમાં ગગન ચડેછે પણ પાછલથી જે બીજા માણસોની સહયતા એ જઈ સરણે નમેછે તે તેજ હુમેને ગમ્યાછે અને તેઓનો ઉપકાર માનવાને અમારૂં ઉગર ઉવતું છે.

સમંસ ન્યાતમાં જમવા જવા કારણ.

પિતા પુત્રી વચ્ચે પડેલો ઝઘડો.

(રાગ—મેનાવતી માતા નિર ભરતીરે તારા નેનસે એ)

પીતા—પુત્રી પ્યારી મારી, જમવા નજા તુરે સમંસ ન્યાતમાં.

પુત્રી—મારાં પ્યારાં પિતાજી, જઈશ જમવાને મારી જાતમાં.

પીતા—તારે એટાં તું હઠ છોડીને, કેહ્યુંરે મારૂં માન,

ભોજન લેો ત્યાં ભાવતાં મનને, સમજી મારી સાન પુ.

પુત્રી—જાવો જાવો વ્હાલાં પિતાજી, કીધાં કેમ આવળા વિચાર

સાસરૂ મારૂ સમંસ સોભે, સમજોને મન લગાર મા.

પીતા—જા જા કાળું કરતુ અહિંથી, આવીશ નહી મુજ ઘેર,

મુંહતું થાતી પુત્રીરે મારી, જમવાથી ખાવું ઝેર. પુ.

પુત્રી—શુરે કરૂં હું પિતાજી મારા, સાસરીયા શિવાય,

પિયરમાં રહી પ્રીત કરૂં તો, ભવમારો કેમ જાય. મા.

પીતા—આમ વિચારો બાંધીને પુત્રી, જશોજો જમવા આજ,

નાક કપાશે નિશ્ચે મારૂં, અરેરે જાશે લાજ. પુ.

પુત્રી—જુવો પીતાજી ન જાવું જમવા, તો કંઠ પકડશે કર,

ત્યારે લજજા જાશે પુરી, સમજુછે મારો વર મા

પીતા—વર ઘરને દર સરતું, અહિં સું લેયછે ના

પિયર વિનાની પુત્રી તણેતો, મજે

પુત્રી—કેમ પીતાજી છેકજ છોડી આજ ડહા

સુખ પિયરનું કામ સું આવે પતી વીના

પીતા-ગાંડીરે થઇછે આજ તું જમવા માટે કરેછે મન,
લુચ્ચી ઇચ્છા કેમ ધરેછે, છોડ જમવાની અગન પુ.
પુત્રી-તમેજ ગાંડાં દિશો પીતાજી સાતડનો લઇ પંથ,
સાસરૂં મારૂં સમંસ શોભે તોડસે તમારાં દંત મા.
પીતા-કેમરે આવાં વેંણ કરેછે, મુકી પીતાની લાજ,
સાસરીઆનું છેકજ બોલી, જમવા જાવાને કાજ પુ.
પુત્રી-જાવું જાવું'ને ફર હું જાવું સ્યાણી સમંસ ક્ષાત,
અનેક લોકો જેમાં થયાંછે તેડીને માહરી માત. મા.
પીતા-આમ ફાટી કયાં તેડી જાવાને તા'રીરે ભોળી માત,
સત્તા શુ છે તાણી એવી જાય જમવા કમજાત. પુ.
પુત્રી-કરશો પીતાજી તમો તેમાશું રહીશું હમારે મોશાળ
સાતડીઆમાં રહી શું કરીએ સંમંસમાં સંભાળ મા.
પીતા-બેન તું બંધ કર બોલવું તારૂં જોડીને કહું છું હાથ
એખલો રહી સાતડમાં કરૂંશું, આવું તમારી સાથ.—
૧—પ્રીતથી જમવા ચાલો સહુ શાથેરે સંમંસ ન્યાતમાં
રૂડાં પેહરી વસ્ત્રો, ઝાલો લોટીરે જમના હાથમાં.
સમંશ સુરા બાહાદુર બંકા, બળવંત જેની છાંય,
સીંહ સરીખા શુરવીર સ્યાણા, ભક્ષભુંડાંનું કરી જાય. પ્રી૦
ડરતાંરે લોકો ગરીબ બીચારાં જોઇ પાપીનાં દેલ,
બાળા અટકાવ્યાં નિરદોષ નાના, રેહેછે દબાઇ કેલ પ્રી૦
વીરલાં નરખર ચેતી ચીતમાં, જાણેછે તેનો રોપ,
હાથી લડે સામ સામી રણમાં, કાહાડી ઝાડપર જોષ પ્રી૦

વીદુસક—રાગ અંગ્રેજી (દોડ.)

સુરા પુરા સમંસસ્યાના, સજથઇ લડવું સામા શાથ,
બાંધ્યો કાછા. કાંડો પાછા, હિમ્મત રાખી ભીડો બાઠ.

પકડો ચોતી મોટી હોયતો, નહીતો મારો સજ્જડ પોલ,
માખી જેવાં, સમજી લેવાં, મારી તમાંચો ફરવો ડોલ.

ધપ્પો મારો બેઠો બારસો, ઘેરો ઘાલો શારી પેઠ,
લાગ મલ્યોછે લેવા જેવો, ફરી આવશે કયારે હેઠ.

દાગો ચાંપો ઠાપો, છાપો, કાપો લઇને ચાકું એક,
સાહી ફેરવો તેના મોંડે, રેહશે ત્યારે આપણી ટેક.

પછી બેસાડો ગદધા ઉપર, અવલે મોંડે આપી પુછ,
ફેરવો સારા શેહેરની અંદર, બંદર કહીને બોલો કુછ.

સુબરને એ સીક્ષા છાજે કેમ બગરને બીટયું આર,
બુટ પકડાવો કાનની કીમતી, ઉઠ બેસ આપો એક હજાર

થુંકો મો'પર શમંસ સર્વે નાગાને એમ દઇ ફીટકાર,
રમુજ હમારી મંડળી માંહી, નિત્યે જુવો નવિન ચિતાર

(૧૦)

જો જીવો તો સારા કામ કરજો?

(રાગ ઈંદર સભાનો.)

મૂરખ મન વિચારથી કંઈ કર નર રૂડાં કામ;
રૂડે રૂડું સૌ થશે ને જગમાં થાશે નામ.
કરવું એવું કોઇનું કે રાખે જો દીલમાં યાદ,
નહીંતો પ્રભુનાં કોપથી થઈ જશો બરબાદ.
જીવવું થોડું જગતમાં રહી કરીએ ઝાઝુ વેર,
તો તેનાં પરિણામથી તેડે નહીં કો' ઘેર.
જોશે સામુ સુખથી પણ દુઃખ ભરીજે કષ્ટ,
રહેવું પડશે સૃષ્ટીમાં એક અંગપર કષ્ટ.
માટે માનો માહેરૂં તો કરવાં ઉત્તમ કામ,
માન મળે ને પાન મળે કંઈ બીજો મળે વિશ્રામ.
જસ કીર્તી જીવ્યાં છતાંને મરતા સાથે હોય,
કરે જે કર્મ દુષ્ટ તેની દ્રષ્ટે નર્કજ જોય.

નિતી તોડી નફો શો લીધો ન્યાયથા બીધો સરમ સરમ,
વિચાર ખોયો તનથી જાણી દીધો દેખાડી ભરમભરમ.
હાય ઘરમાં ફુરે શીરમાં આશું બન્યુ કરમ કરમ,
ભગત ભાવતો મનને સૌના છોડયો પ્યારો ધરમધરમ.
અંગ ઉતાવળ ખાધીજબરકળ, થઈજાયછે નરમનરમ,
દરદ નિકલ્યું હોય શરીરે જેમ થાય તેમ તરમ તરમ.
મળે દવાનહીં, મનદુઃખની કંઈ, મગન રહેકયાં મરમ,
ના. ધીઃક રીટકાર ઘણેથી, બને સાંભળી ગરમગરમ.

પૈસાના સૌ સગા.

(જબકે કલંદર બન બન ફીરકે બંદરલેકે આતેહે-રાગ)

પૈસા પૈસે સગા સૌ આવે, પાસે મળવાં પ્રિતરે,
જો નહીં દેશો ડામ કપાળે, તુરત સગાઈ રીતેરે.—
દાનત ખોટી મોટી વાતોથી તે કરશે બહુ બડાઈ,
લેવા ખાતર પૈસો, કહે મુખથી મારાં ભાઇ.—
ના--આવેથી હાથ પોતાને લડશે પુર લડાઈ— દાનત૦

—※—

સગા હોશે તેજ આપણું બુરૂ બોલશે.

(રાગ—આઠ—ગેરે ગમકા તગાના—એ)

જાણો સગા ન સારાં, સમજો ન પ્યારાં, મારા કરીને મન,
જુવો દ્રષ્ટે બિચારા, છે એ નકારા, સમજો ન પ્યારાં—મારા૦
દુષ્ટ ઠગાઈ દિલમાં ધરેરે, મુખથી વદે મિઠાસ,
ગરજી મરજી સાચવવાને, આવે તમારી પાસ—
જેવાં થઈ ગુણકારા, છેરની ધારા, સમજો ન પ્યારાં—મારા૦

કાલજડું કપટી બહુને, તન મન આપે તેજ,
દિસે જાણે ગરીબડાં પણ, મારે પાછળથી એજ—
કમે એવાં કરનારાં, જાણજો કારા, સમજો ન પ્યારાં—મા

દરેક જગ્યાએ ફેલાયેલી ચર્ચા.

(રાગ—મંદિર તુમ શું દાખવું.—એ)

પડ્યો પોકાર સહુ લોકમાં, વળી દેશ પરદેશ;
હલકી જણાઇ જાતડી, કીધાં કરમનાં લેસ—પડ્યો૦

ભરમ ફુટ્યો સારી ન્યાતનો, જે હતો રે બેશક;
જાણ્યું અગાઉ પિછાણતાં, નજરે આજ તે દિન—પડ્યો૦

મોઘમ આસરું લાગતે, નામ હોય નહિ ન;
તેને પ્રગટ્યું પલકમાં, ગયા ફરવાને જીત—પડ્યો૦

ઉંચા ગણાતાં માનથી, ભારે ભરમ નો ભાર;
તે પર જળ ઢોળ્યું ફરતું, તેની સાખેરે હાર—પડ્યો૦

હલકા જણાયાં જાતમાં, ધરી નીચ લડાઈ;
અરથ વિનાનું શું સરે, કરે ખોટી વડાઈ—પડ્યો૦

સાત સાતને સાતમાં, જાસે કોઈ દિન પ્રાણ;
પાછળ ફેલાઈ રહી જશે, પડશે ગાળોની ખાણ—પડ્યો૦

સંમસ નાગનાં ધામથી. નજે સરવેને સૂખ;
સમજુ નરતો બળી ગયાં, વેઠે અણઘડ દુ:ખ—પડ્યો૦

અવતાર પામીઓ દેશમાં, ગણી કુમીને ગાંગ;
અક્કરથો ગુર્જીજન સાંભળી, કેમ થાયુરે આમ—પડ્યો૦

જાણે નવ કોઇ સ્હેરમાં, અમદાવાદીની જાત;
તેણે ફેલાવી પલકમાં, કરી દીવસની રાત—પડ્યો૦

સુખ કરતાંતો સુળી મળી, હતી પ્યારી પતિજ;
દુઃખ ઉપજાવિયું અંગને, તન મનમાંરે રીઝ—પડયો૦
કઉતક થઇ ગયું કારમું, લાગ્યો પાછળ પ્રશ્ચાપ,
વિચારે દિલનાં દરદને, કરો ઈશ્વર માફ—પડયો૦
એમ સ્તુતી નિવારતાં, કાપે કારીરે દીન;
કયારે સંધાશે પ્રીતડી, થયું ભાગ્યતો હીન—પડયો૦

લાવણી.

નહીં રહ્યો ઉગરમાં જતન, માન ગયું સારૂં,
પરદેસ પડયો પોકાર, કલંક એ કારૂં;
સઉ ધરમ ભરમનો ભાગ, ભુંડા ભજવાયો,
ગયું ગયું ઉડી તુજ નુર, પુર લજવાયો;
ધરી રહેમ દયા નહીં દિલ, દુઃખી તુજ દહાડો,
વળી સંપ છોડી નિજ, જંપમાં દિવસ કાઢો;
નહીં નહીં કદી કોઈ સદી, બદી જે કરશે,
પાપી દિલ પ્રગટ જાણુ, જરૂરતે મરશે;
બાળી રીત પ્રીત પિછાણુ, કરવી નહીં રહેલી,
કોણુ કરશે પાછળ યાદ, જવું સઉ મેલી;
નવ ભુલે ગુણીજન ગુણુ, કરેલો પ્યારો,
ટળી મરેતો કરશે યાદ, હતો બહુ સારો;
માટે એ ચિરા છોડ, વિચાર તું ખોટા,
એક દીન આવશી કાલ, રેહેશે સઉ રોતાં;

ભૂંડા ભરથારની બાયડીને

છેડો ફાડવાની ફરજ.

(રાગ-અરજી સાંભળોને સરકાર એ.)

વિનવું કોને જઈ વિચાર, ઘરનો ભૂંડો મળ્યો ભરથાર;
સમજે ન મનમાં સગા સ્નેહી, પ્યારાંને વ્હાલાં વિર,
બાકુ જુવે જન બોલાવ્યું એવો કર્મે મળ્યો છે ફકીર—વિ૦ ૧
વેપારમાં છે પુરોને પાકો, હઠીલો જાણે હજામ.
પકડે તે છોડે જીવતાં કદી નહીં, સુવેથી ખોશે નામ—વિ૦ ૨
કામ કરે નહીં દામ હરીને, મરશે ભુવો અફલાઈ,
દામ ખુવે કંઈ ઘરનાં હજારો, ગારશે તે ખોટી બડાઇ—વિ૦ ૩
ભરમનો ભપકો ખોટો કરીને મોટો થશે પંચ માંહે
દરકાર ધરે નહીં દિલમાં પોતાનાં, કેમ એવાને વેઠાય—વિ૦ ૪
રોજ પડે છે જુલમ મુવાનો, મરે તો સુખી થાઊં,
રાંધવાનું આપે તોલી તાલીને, પિયરમાં જઈને હું ખાઊં—વિ૦ ૫
પાણી ભરૂં નીત્ય પચીસ બેડાં, પિટ્યાનાં પાંચ સાત વિર,
ઊના કરીને તૈયાર આપું, પ્રભાતે ધુવે શરિર—વિ૦ ૬
હવે હાકી છેક પાકી ગઈછું, જોડીને કેહવું છું હાથ,
મોત મળે જો મારૂં કે એનું, સમરૂં સદા હું નાથ—વિ૦ ૭

(રાગ—ધરો નિરંજન ધ્યાન.)

સદા કરો શુભ કામ, સમજમન, સદાકરો શુભકામ, સમ૦
રતો સઉ હરદમ [illegible]ીનામ, ફળે સુખ સારૂં ને વિશ્રામ; સમ૦
ખરચવું મૂરખ [illegible] ૧, મલે નહીં એવાને કંઈ દામ, સમ૦
રાખો દિલ [illegible] રામ, મળશે ખચિત સ્વર્ગે ધામ; સમ૦
ધાટકી [illegible] મ, આપશે કૃપાલ મહી આ દામ, સમ૦

બે અબળાઓનો બળાપો.!

મેનાવતી માતા નીર ભરશોરે થારા નેનમે. એ રાહ.

પેહલી—પડજો હાય હમારી, બંધ કીધીરે, અબળા નારને.
બીજી—મરજો એવાં પાપી, છોડી નિતી રે, રૂડાં પ્યારને
પેહલી—વાતછે તારી સાચીરે બેની, જાણે શું નિતી ન્યાય
મારગ સુઝે વનનાં જેને, વસ્તીને કેમ એ ન્હાય પડજો
બીજી—હારે અલી! તું ઠીકજ બોલી, ભોલી મારી બે'ન
માત ગઈ મુજ મુકીને જમવા, રાતા થયાં છે નેન મર
પેહલી—નાના બેની ભુલછે તારી, રડવાનું શું કામ
હાય નાંખો એવા નરપર, સફલ કરશે રામ પડજો.
બીજી—પીટયાને શું શાનરે આવે, મુવા છે ચંડાલ.
કેમ જોરને ગુસ્સો ભારી, થશે હાલ બેહાલ મરજો.
પેહલી—વાહ! વારે બેની તે પણ કીધાં, સારા સારાંરે વચન
ધાટકી દીલના દુગીસ દાના, જાણેશું મોતી કન પડજો
બીજી—શું કહું બેની? એવાં નરોને, કહેતાં આવે લાજ
દાઢીમુંવા છલકાતાં ચાલે, મજુર જેવા આજ મ
પેહલી—પણ તું જાણે સાણીરે કયાંથી, તેનાં ઘરની રી.
અબળા પોતાની ઘરમા રવે, રાખે કેમ હમપર પ્રીત પડ
બીજી—હા-હા! અલી બેન ભુલી હું પણ, કહેવાને એક વા
વિવાહની તે વરશી વાલે, વળી જમાડે જાત મર
પેહલી—સાબાસ તુંને સાચું વદી ... હીરાં સરખાં બોલ
અકકલનાં આડાથઈ ચાલે, ... ઝુંઠળી તોલ પડ

૯

જાહેરા

નિચે લખેલી ચોપડીઓ ર

પોળમાં ગોસાંઇજીના મં

પાસેથી રોકડી કી

દીલગ્રમનગાયન, પાકશાસ્ત્ર

તીમાં) ગરબાવળી, સ્ત્રી મનોરં

હેલીથી તે પાંચમી સુધીના અર્

આ શિવાય બીજી ઘણી ચોપડી

શા. મોહ